

БУДІВЕЛЬНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**Кафедра будівельних, колійних та вантажно-
розвантажувальних машин**

Л.М. Козар

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ**

***Конспект лекцій
з дисципліни***

«АКАДЕМІЧНА ОСВІТА»

Харків - 2015

Козар Л.М. Організація навчального процесу у вищій школі України: Конспект лекцій. – Харків: УкрДУЗТ, 2015. – 36 с.

У конспекті лекцій розглянуто основні законодавчі та нормативно-правові акти, які регламентують організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України. Подано визначення рівнів і ступенів вищої освіти, типів вищих навчальних закладів, зазначено права, обов'язки студентів і засади здійснення студентського самоврядування. Порушено питання щодо проблем адаптації студентів до навчального процесу.

Рекомендується для студентів напряму підготовки 6.050503 «Машинобудування» усіх форм навчання.

Іл. 2, табл. 6, бібліогр.: 9 назв.

Конспект лекцій розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри будівельних, колійних та вантажно-розвантажувальних машин 3 лютого 2015 р., протокол № 7.

Рецензент

доц. А.М. Кравець

Л.М. Козар

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Конспект лекцій
з дисципліни

«АКАДЕМІЧНА ОСВІТА»

Відповідальний за випуск Козар Л.М.

Редактор Ібрагімова Н.В.

Підписано до друку 23.03.15 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,5. Тираж 150. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Академічна освіта в Україні	4
1.1 Поняття академічної освіти	4
...	4
1.2 Законодавча та нормативна база вищої освіти в Україні...	6
2 Основні положення Закону України «Про вищу освіту»	1
2.1 Визначення основних термінів, що вживаються у Законі України «Про вищу освіту»	1
2.2 Рівні та ступені вищої освіти	3
2.3 Типи вищих навчальних закладів	1
2.4 Права осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах..	9
2.5 Обов'язки осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах.....	2
....	2
3 Труднощі, які виникають у процесі навчання	2
3.1 Проблеми адаптації студентів до навчального процесу ...	3
3.2 Шляхи подолання труднощів студентами	5
4 Студентське самоврядування	2
....	8
4.1 Органи студентського самоврядування	2
....	8
4.2 Студентська Рада Української державної академії залізничного транспорту	3
Список літератури	3
	6

ВСТУП

Система вищої освіти змінюється дуже швидко: виникають нові підходи до навчання, розвиваються нові галузі, змінюються тенденції набуття вищої освіти. Але актуальною залишається проблема адаптації студентів до навчання у вищих навчальних закладах. Першокурсники часто відчують невпевненість у своїх діях, хвилювання перед новим досвідом. Це складові процесу адаптації, який продовжується набуттям нового соціального статусу, звиканням до нових умов, ритму життя і навчання, виробленням умінь і навичок, формуванням нових особистісних якостей. Сподіваємось, що знання, отримані в результаті вивчення дисципліни «Академічна освіта», допоможуть студентам адаптуватися до навчального процесу та умов життя в нашому вищому навчальному закладі.

Мета викладання дисципліни «Академічна освіта» – формування в майбутніх фахівців знань про світову систему вищої освіти, особливості та перспективи вищої освіти в Україні, орієнтування студента на успішне опанування її змісту за напрямом підготовки та формування практичних навичок, узгодження власних кроків у навчанні з існуючим досвідом.

Цей конспект лекцій буде підмогою для студентів усіх форм навчання і будь-яких напрямів підготовки в самостійній роботі з поглиблення та закріплення знань, отриманих на лекціях, а саме

щодо термінології і положень основних нормативно-правових актів, які регламентують організацію навчального процесу у вищій школі України, шляхів подолання труднощів у навчанні і студентського самоврядування.

1 АКАДЕМІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ

1.1 Поняття академічної освіти

Почнемо з історії виникнення терміну «академія» (від грец. ‘Ακαδημία). Спочатку так називалася філософська школа, організована Платоном у 388 р. до н. е. в Афінах. Її члени платили щомісячні членські внески. Навчальні заняття і диспути проходили за строгим розкладом. Протягом майже тисячолітньої історії академія зазнала значних змін. З поширенням християнства в академії почалося інтенсивне вивчення творів Аристотеля, Платона та інших мислителів. У 529 р. н. е. академія була закрита візантійським імператором Юстиніаном, який боровся з язичецькою ідеологією. Після цього академія як певний тип наукового й навчального закладу не була відома в Західній Європі протягом 900 років. Продовжувачем її вважається платонівська академія у Флоренції (Італія), заснована в 1459 р. Пізніше цю назву отримали вищі наукові установи і навчальні заклади. Для опанування поняття академічної освіти варто дати визначення деяких загальних понять:

- *освіта* – процес становлення і навчання людини, спрямований на формування і розвиток її розумових і фізичних можливостей, набуття знань і навичок;

- *загальна освіта*: навчання в дошкільних і шкільних закладах загальноосвітнього типу (без певного ухилу), де викладаються такі предмети, як рідна мова, література, математика, географія, історія, хімія, фізика та інші;

- *спеціалізована освіта*: навчання в спеціальних школах (гімназіях, ліцеях), додаткові заняття в гуртках, студіях або секціях;

- *вузька професійна освіта*: навчання в училищах, коледжах, інститутах, академіях, університетах, а також підвищення кваліфікації, професійна перепідготовка тощо;

- *навчальна дисципліна* – це науково обґрунтована система знань, навичок і вмінь, яку відібрано для вивчення в різноманітних освітньо-виховних системах. Конкретний перелік і взаємозв'язки предметів визначаються навчальними планами підготовки відповідних фахівців [1];

- *знання* – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні) [2];

- *наука* – система знань людства про навколишній світ.

Отже, сьогодні в широкому сенсі *вища академічна освіта* – це традиційна за формою освіта з фундаментальним вивченням гуманітарних і спеціальних дисциплін.

Виходячи з історичних традицій академічна освіта містить у собі:

- формування в студентів пізнавальної та професійної самостійності;

- оволодіння методами дослідницького підходу до своєї професійної діяльності;

- фундаментальне оволодіння теорії вибраної спеціальності;

- відповідальне ставлення до своєї професійної підготовки;

- орієнтованість особистості студента на суспільні цінності;

- широку гуманітарну освіченість студентів, знання іноземних мов;

- формування спрямованості особистості на суспільну активність.

1.2 Законодавча та нормативна база вищої освіти в Україні

Розглянемо основні закони та нормативно-правові акти, які регламентують організацію навчального процесу у вищій школі України, чинні станом на січень 2015 р.

Законодавство України про освіту базується на *Конституції України*, у статті 53 якої зокрема закріплено право громадян безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Закон України «Про освіту» [3], прийнятий Верховною Радою Української Радянської Соціалістичної Республіки 23 травня 1991 р., встановлює норми щодо функціонування структурних складових системи освіти, якими є:

- дошкільна освіта;
- загальна середня освіта;
- позашкільна освіта;
- професійно-технічна освіта;
- вища освіта;
- післядипломна освіта;
- самоосвіта.

Закон України «Про вищу освіту» [4], прийнятий Верховною Радою України 1 липня 2014 р., «встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях».

Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра [5] затверджено Кабінетом Міністрів України 13 грудня 2006 р. Форма подання переліку наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Приклад зазначення напрямку підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра в Переліку [5]

Шифр галузі	Найменування галузі знань	Напрямок підготовки	Код напрямку підготовки
Інженерія			
0505	Машинобудування та матеріалобробка	машинобудування	6.050503

Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра [6] затверджено Кабінетом Міністрів України 27 серпня 2010 р. Форма подання переліку наведена в таблиці 1.2.

Національна рамка кваліфікацій [2], затверджена Кабінетом Міністрів України 23 листопада 2011 р., «призначена для використання органами виконавчої влади, установами та організаціями, що реалізують державну політику у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин, навчальними закладами, роботодавцями, іншими юридичними і фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій».

Таблиця 1.2 – Приклад зазначення спеціальності, за якою здійснюється підготовка за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра в Переліку [6]

Шифр галузі	Найменування галузі знань	Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста		Освітньо-кваліфікаційний рівень магістра	
		найменування спеціальності	код спеціальності	найменування спеціальності	код спеціальності
0505	Машинобудування та матеріалообробка	підйомно-транспортні, дорожні, будівельні, меліоративні машини і обладнання	7.05050308	підйомно-транспортні, дорожні, будівельні, меліоративні машини і обладнання	8.05050308

Цей документ встановлює 10 кваліфікаційних рівнів (від 0 до 9). Приклад опису 6-го рівня, який відповідає ступеню бакалавра, наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Приклад опису кваліфікаційного рівня [2]

Рівень	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
6	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів відповідної науки і характеризується комплексністю і невизначеністю умов			

Концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень	Розв'язання складних не передбачуваних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	Донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійної діяльності	Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах
--	---	--	---

У таблиці 1.3 терміни вживаються в такому значенні [2]:

- *кваліфікація* – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами;

- *компетентність/компетентності* – здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості;

- *кваліфікаційний рівень* – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня;

- *знання* (дивись п. 1.1);

- *уміння* – здатність застосовувати знання для виконання завдань і розв'язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) і практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів);

- *комунікація* – взаємозв'язок суб'єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

- *автономність і відповідальність* – здатність самостійно виконувати завдання, розв'язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності.

Класифікатор професій ДК 003:2010 [7], затверджений Державним комітетом України з питань технічного регулювання та споживчої політики 28 липня 2010 р., «призначений для застосування центральними органами виконавчої влади,

органами місцевого самоврядування, об'єднаннями соціальних партнерів усіх рівнів, іншими громадськими організаціями, всіма суб'єктами господарювання під час запису про роботу у трудові книжки працівників».

Структурно Класифікатор складається з кодів і назв класифікаційних угруповань (розділів, підрозділів, класів, підкласів і груп професій). Усього передбачено 9 розділів (наприклад, «Розділ 1. Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)»; «Розділ 2. Професіонали»; «Розділ 3. Фахівці» і т. д.). Кодові позначення складаються з цифр від 0 до 9 та крапки (рисунок 1.1, таблиця 1.4).

У Класифікаторі [7] застосовуються такі поняття:

- *робота* - певні завдання та обов'язки, що виконані, виконуються чи повинні бути виконані однією особою;

- *кваліфікація* – здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи. У дипломі чи іншому документі про професійну підготовку (посвідченні, сертифікати тощо) кваліфікація визначається через назву професії (інженер-механік, економіст, токарь тощо);

- *професія* - здатність виконувати подібні роботи, які вимагають від особи певної кваліфікації.

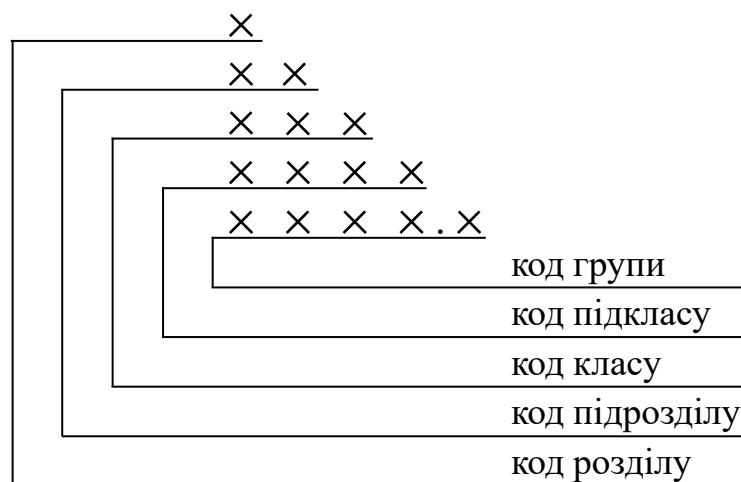

Рисунок 1.1 – Схема ієрархічної структури кодових позначень професій у ДК 003:2010 [7]

Таблиця 1.4 – Приклад ієрархії кодових позначень у ДК 003:2010 [7]

Класифікаційне угруповання	Код	Назва класифікаційного угруповання
Розділ	2	Професіонали
Підрозділ	21	Професіонали в галузі фізичних, математичних і технічних наук
Клас	214	Професіонали в галузі архітектури та інженерної справи
Підклас	2145	Професіонали в галузі інженерної механіки
Група	2145.2	Інженери-механіки

2 ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»

2.1 Визначення основних термінів, що вживаються в Законі України «Про вищу освіту»

У Законі України «Про вищу освіту» [4] терміни вживаються в такому значенні (стаття 1):

- *акредитація освітньої програми* – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет:

- 1) відповідності стандарту вищої освіти;
- 2) спроможності виконати вимоги стандарту і досягти заявлених у програмі результатів навчання;
- 3) досягнення заявлених у програмі результатів навчання;

- *вища освіта* – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти;

- *вищий навчальний заклад (ВНЗ, виш)* – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного

права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей;

- *галузь знань* – основна предметна галузь освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;

- *Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС)* – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Примітка – *трансфер* (від англ. to transfer – переносити, переміщати) – використовується в туристичній, банківській, інноваційно-економічній, спортивній, правовій, психологічній та інших тематиках;

- *здобувачі вищої освіти* – особи, які навчаються у ВНЗ на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації;

- *кваліфікація* – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту;

- *компетентність* – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти;

- *кредит ЄКТС* – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для

досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС;

- *ліцензування* – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності;

- *освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма* – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти;

- *спеціалізація* – складова спеціальності, що визначається ВНЗ та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти;

- *спеціальність* – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

2.2 Рівні та ступені вищої освіти

Перш ніж перейти до рівнів і ступенів, визначених Законом України «Про вищу освіту» [4], який набув чинності 6 вересня 2014 р., варто розглянути це питання з точки зору попередньої редакції закону. Це пов'язано з тим, що окремі статті нового Закону набирають чинності у 2015, 2016 рр. і низка законодавчих і нормативних актів, чинних станом на січень 2015 р., базуються на положеннях попередньої редакції. Зокрема в переліках [5, 6] ідеться про освітньо-кваліфікаційні рівні (ОКР) молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста і магістра (таблиця 2.1). У новій редакції Закону (стаття 5) замість ОКР встановлено ступені вищої освіти. Відсутні поняття «молодший спеціаліст» і

«спеціаліст», натомість з'явився ступінь молодшого бакалавра (таблиця 2.2).

Раніше ступені кандидата наук і доктора наук визначались як суто наукові і не були прив'язані до рівнів вищої освіти. За новою редакцією Закону замість кандидата наук встановлено ступінь доктора філософії, що є освітнім і водночас першим науковий ступенем, який здобувається на третьому рівні вищої освіти. Доктор наук – це другий науковий ступінь, що здобувається на науковому рівні вищої освіти (таблиця 2.2).

Важливою зміною є скасування рівнів акредитації ВНЗ.

Далі йтиметься лише про нову редакцію Закону (таблиця 2.2).

Кожний рівень вищої освіти відповідає певному кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій [2], приклад опису якого наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 2.1 – Відповідність освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти згідно з Законом України «Про вищу освіту», що втратив чинність 6 вересня 2014 р.

Освітній рівень	Освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР)	Умова наявності, що надає право на здобуття ОКР	Рівень акредитації ВНЗ
Неповна вища освіта	Молодший спеціаліст	Повна загальна середня освіта	I (технікум, училище та прирівняні)
Базова вища освіта	Бакалавр	Повна загальна середня освіта або ОКР молодшого спеціаліста	II (коледж і прирівняні)
Повна вища освіта	Спеціаліст	ОКР бакалавра	III, IV (інститут, консерваторія, академія, університет)
	Магістр	ОКР бакалавра або спеціаліста	

Початковий рівень (короткий цикл) передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої

підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Перший (бакалаврський) рівень передбачає здобуття особою теоретичних знань і практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Другий (магістерський) рівень передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних і/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Третій (освітньо-науковий) рівень передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, вирішення комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Таблиця 2.2 – Відповідність рівнів і ступенів вищої освіти та вимоги до них згідно з Законом України «Про вищу освіту», що набув чинності 6 вересня 2014 р.

Рівні вищої освіти	Кваліфікаційний рівень [2]	Ступінь вищої освіти	Обсяг програми, кредитів ЄКТС, вимоги	Умова наявності, що надає право на здобуття ступеня
Початковий (короткий цикл)	5	Молодший бакалавр	Від 90 до 120	Повна загальна середня освіта
Перший (бакалаврський)	6	Бакалавр	Від 180 до 240	Повна загальна середня освіта
Другий	7	Магістр	Від 90 до 120	Ступінь

(магістерський)				бакалавра
Третій (освітньо- науковий)	8	Доктор філософії	Захист дисертації	Ступінь магістра
Науковий	9	Доктор наук	Захист дисертації або монографія, або за сукупністю статей	Ступінь доктора філософії

Примітка – *монографія* (від грец. *μόνος* – один, єдиний і *γράφειν* – писати) – наукова праця у вигляді книги з поглибленим вивченням однієї або декількох (тісно пов’язаних між собою) тем, опублікована без співавторів.

Науковий рівень передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань і/або прогресивних технологій, вирішення важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Здобуття вищої освіти на кожному рівні передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти.

Молодший бакалавр – це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 90–120 кредитів ЄКТС.

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180–240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається вищим навчальним закладом.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти

відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі (ад'юнктурі). Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС.

Примітки:

1 *Дисертація* (від лат. *dissertatio* – твір, обговорення, розсуд, доповідь) – [наукова](#) праця, яку виконують для прилюдного захисту на здобуття наукового ступеня.

2 *Аспірантура* (від лат. *aspirans* – той, хто прагне чогось, домагається) – форма підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів для вищих навчальних закладів і науково-дослідницьких установ.

3 *Ад'юнктура* (від лат. *adjunctus* – приєднаний, зарахований, помічник) – аналог аспірантури у вищих військових навчальних закладах і науково-дослідних установах збройних

сил.

Доктор наук – це другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують вирішення важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

Особа має право здобувати певний ступінь вищої освіти за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти або нижчого ступеня (дивись останню графу (колонку) таблиці 2.2).

2.3 Типи вищих навчальних закладів

Згідно з Законом [4] (стаття 28) в Україні діють вищі навчальні заклади таких типів:

1) *університет* – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань і провадить культурно-просвітницьку діяльність;

2) *академія, інститут* – галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях

вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань і провадить культурно-просвітницьку діяльність;

3) *коледж* – галузевий вищий навчальний заклад або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям ступенів молодшого бакалавра та/або бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження. Коледж також має право здійснювати підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

2.4 Права осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах

Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах (ВНЗ), мають право [4] (стаття 62):

- 1) на вибір форми навчання під час вступу до ВНЗ;
- 2) безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту;
- 3) трудову діяльність у позанавчальний час;
- 4) додаткову оплачувану відпустку у зв'язку з навчанням за основним місцем роботи, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням;
- 5) безоплатне користування бібліотеками, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами ВНЗ;
- 6) безоплатне забезпечення інформацією для навчання в доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами);
- 7) користування виробничою, культурно-освітньою, побутовою, оздоровчою базами ВНЗ у порядку, передбаченому статутом ВНЗ;
- 8) забезпечення гуртожитком на строк навчання в порядку, встановленому законодавством;

9) участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозіумах, виставках, конкурсах, представлення своїх робіт для публікації;

10) участь у заходах з освітньої, наукової, науково-дослідної, спортивної, мистецької, громадської діяльності, що проводяться в Україні та за кордоном, у встановленому законодавством порядку;

11) участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення навчального процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, побуту, оздоровлення;

12) внесення пропозицій щодо умов і розміру плати за навчання;

13) участь у громадських об'єднаннях;

14) участь у діяльності органів громадського самоврядування ВНЗ, інститутів, факультетів, відділень, вченої ради ВНЗ, органів студентського самоврядування;

15) вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менше 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу;

16) навчання одночасно за декількома освітніми програмами, а також у декількох ВНЗ за умови отримання тільки однієї вищої освіти за кожним ступенем за кошти державного (місцевого) бюджету;

17) академічну мобільність, у тому числі міжнародну.

Примітка – *академічна мобільність* – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому ВНЗ (науковій установі) на території України чи поза її межами;

18) отримання соціальної допомоги у випадках, встановлених законодавством;

19) зарахування до страхового стажу відповідно до [Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»](#) [8] періодів навчання на денній формі навчання у

ВНЗ, аспірантурі, докторантурі, клінічній ординатурі, інтернатурі, резидентурі за умови добровільної сплати страхових внесків;

20) академічну відпустку або перерву в навчанні зі збереженням окремих прав здобувача вищої освіти, а також на поновлення навчання в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки;

21) участь у формуванні індивідуального навчального плану;

22) моральне та/або матеріальне заохочення за успіхи в навчанні, науково-дослідній і громадській роботі, за мистецькі та спортивні досягнення тощо;

23) захист від будь-яких форм експлуатації, фізичного та психічного насильства;

24) безоплатне проходження практики на підприємствах, в установах, закладах та організаціях, а також на оплату праці під час виконання виробничих функцій згідно з законодавством;

25) канікулярну відпустку тривалістю не менше восьми календарних тижнів на навчальний рік;

26) отримання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

27) оскарження дій органів управління ВНЗ та їхніх посадових осіб, педагогічних і науково-педагогічних працівників;

28) спеціальний навчально-реабілітаційний супровід і вільний доступ до інфраструктури ВНЗ відповідно до медико-соціальних показань за наявності обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я.

Особи, які навчаються у ВНЗ за денною формою навчання за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, мають право на отримання стипендій у встановленому законодавством порядку.

Особи, які навчаються у ВНЗ за денною формою навчання, можуть отримувати інші стипендії, призначені фізичними (юридичними) особами.

Розмір стипендіального фонду ВНЗ повинен забезпечувати виплату академічних стипендій не менш як двом третинам і не більш як 75 відсоткам студентів денної форми навчання, які

навчаються за кошти державного бюджету, без урахування осіб, які отримують соціальні стипендії.

Розмір академічної та соціальної стипендій, порядок їх призначення і виплати встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Розмір мінімальної академічної та соціальної стипендій для здобувачів освітніх ступенів вищої освіти не може бути меншим, ніж розмір прожиткового мінімуму з розрахунку на одну особу на місяць. Розмір мінімальної академічної та соціальної стипендій для здобувачів ступеня молодшого бакалавра не може бути меншим, ніж дві третини розміру прожиткового мінімуму з розрахунку на одну особу на місяць.

Академічні стипендії виплачуються не менш як двом третинам студентів кожного курсу (крім першого семестру першого року навчання) за кожною спеціальністю, без урахування осіб, які отримують соціальні стипендії. Академічну стипендію отримують студенти, які згідно з рейтингом, складеним у ВНЗ за результатами семестрового контролю, здобули найкращі результати навчання. До проведення першого семестрового контролю академічна стипендія в мінімальному розмірі призначається всім студентам, зарахованим до ВНЗ на перший курс навчання.

Особам, які досягли значних успіхів у навчанні та/або науковій діяльності, за рішенням вченої ради ВНЗ можуть призначатися персональні стипендії.

Здобувачі вищої освіти, які навчаються у ВНЗ за денною формою навчання, мають право на пільговий проїзд у транспорті в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Студенти ВНЗ мають право на отримання студентського квитка, зразок якого затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

2.5 Обов'язки осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах

Особи, які навчаються у ВНЗ, зобов'язані [4] (стаття 63):

1) дотримуватися вимог законодавства, статуту і правил внутрішнього розпорядку ВНЗ;

2) виконувати вимоги з охорони праці, правил безпеки, виробничої санітарії, пожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;

3) виконувати вимоги освітньої (наукової) програми.

3 ТРУДНОЩІ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

3.1 Проблеми адаптації студентів до навчального процесу

Вступ до ВНЗ є значною подією в житті людини. Молоді люди в перші тижні навчання відчують задоволення від досягнення важливої мети і покладають серйозні надії на те, що зможуть ефективно навчатися і, тим самим, готуватися до важливої професійної діяльності. Однак через два-три місяці після вступу значна кількість першокурсників починає відчувати певні переживання, основною причиною яких є труднощі, що виникають під час навчання.

Труднощі процесу адаптації студентів пояснюються не тільки об'єктивними причинами, але й деякими суб'єктивними факторами. Зокрема, по-перше, недостатньо враховуються мотиви, що визначають спрямованість особистості студента, а по-друге, навчально-виховний процес у ВНЗ часто проводиться як «локальний процес», орієнтований на «технологічну» сторону справи, тобто без урахування зовнішніх факторів впливу на свідомість і поведінку студентської молоді як за каналами засобів масової комунікації, так і в міжособистісному спілкуванні.

Можна виділити чотири види труднощів, що ускладнюють процес адаптації студентів:

- дидактичні (навчальні);
- соціально-психологічні;
- професійні;
- психофізіологічні.

Примітки:

1 *Дидактика* (від давньогрец. διδακτικός – який навчає) – один із розділів педагогіки, який вивчає закономірності засвоєння

знань, умінь і навичок, формування переконань; визначає обсяг і структуру змісту освіти, вдосконалює методи та організаційні форми навчання, вплив навчального процесу на особу.

2 Педагогіка (від грец. παιδαγωγική – майстерність виховання) – наука про спеціально організовану цілеспрямовану і систематичну діяльність з формування людини, про зміст, форми і методи виховання, освіти і навчання.

Дидактичні труднощі полягають у невмінні студента на першому етапі оптимально підійти до організації навчального процесу. Це пояснюється значною різницею між формами навчання в загальноосвітніх школах і у ВНЗ. Наприклад, найпоширенішою формою навчання в середній школі є класне заняття, у ВНЗ – самопідготовка та самоосвіта. Відсутність навичок самостійної роботи призводить до зниження рівня засвоєння матеріалу, передбаченого навчальною програмою. Лекційні заняття, на відміну від класних занять, мають в інформаційному плані більш повний і змістовний характер. Для конспектування лекцій у повному обсязі студенту необхідно збільшувати в декілька разів працездатність під час занять, а це не завжди вдається.

Соціально-психологічні труднощі пояснюються корінними змінами соціального статусу особи. Змінюється оточення, життєвий устрій, що супроводжується порушенням старих звичок і уявлень. Вчорашній школяр усвідомлює, що практично залишається наодинці зі своїми життєвими проблемами і труднощами, тобто відбувається різкий перехід до самостійного життя.

Для успішної адаптації студенту треба не тільки пристосовуватися до умов життєдіяльності, але і цілеспрямовано змінювати ці умови з метою їх поліпшення.

Професійні труднощі пов'язані з сумнівами щодо правильності вибору професії, нерозумінням важливості і необхідності вивчення навчальних дисциплін, апатичне ставлення до всього навчально-виховного процесу в цілому.

Успіх у подоланні цих труднощів залежить від того, наскільки модель прогнозованої діяльності відповідає спеціальності, якою оволодіває студент. В окремих випадках варто переводитись на навчання за іншим напрямом

(спеціальністю). Значну роль у зніманні цих протиріч відіграє профорієнтаційна робота, яка проводиться викладачами.

Психофізіологічні труднощі виникають через перебудову мислення і мови студента, різке зростання функції уваги, пам'яті. Студентам треба пристосуватись до нових психофізіологічних навантажень, приєднуватись до напруженої навчальної діяльності, долати своєрідний «інформаційний» зрив, суперечності між особистими і суспільними інтересами.

Поєднання процесів активного включення студентів в освітнє середовище ВНЗ, формування потреби у придбанні професійних знань, організації життєдіяльності на основі присвоєння норм і цінностей професійної діяльності, спрямування на саморозвиток особистості майбутнього професіонала можна подати у вигляді схеми, що зображена на рисунку 3.1.

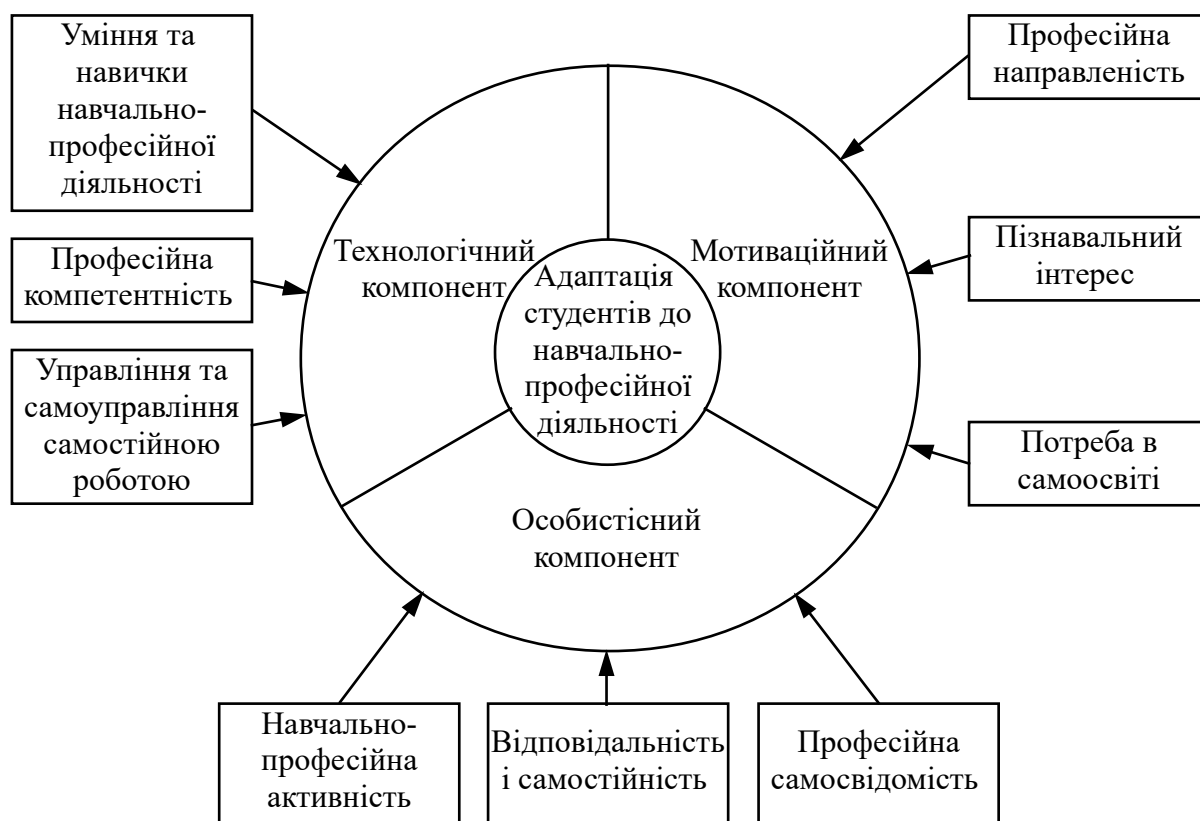

Рисунок 3.1 – Схема адаптації студентів до навчально-професійної діяльності

3.2 Шляхи подолання труднощів студентами

Студенти відкриті впливам зовнішнього середовища, їхній спосіб життя формує стійку систему взаємозв'язків з життєвою реальністю та її труднощами.

Студент може успішно подолати труднощі в навчанні, якщо він:

- знає свої індивідуальні, інтелектуальні та особистісні якості, особливості пам'яті, уваги, волі, мислення, способи постановки та вирішення проблем, яким він віддає перевагу;

- планує своє життя – висуває конкретні задачі власної життєдіяльності, продумує та використовує засоби їх реалізації, вибудовує послідовність власних дій;

- передбачає наслідки прийнятих рішень;

- оцінює власні соціальні дії, поведінку і діяльність, усвідомлює можливі труднощі;

- вибирає стратегії власного навчання, навчальної поведінки, міжособистісного спілкування та коригує їх під впливом нових вимог з урахуванням своїх інтелектуальних можливостей;

- розділяє життєві труднощі та їх зміст для себе.

Варто знати ставлення самих студентів до життєвих труднощів і можливостей їх подолання. Для цього наведемо результати анкетування на міжнародному студентському форумі за участю України [9]. Труднощі диференціювали на аномальні проблемні та повсякденні.

З *аномальних* найбільш значущими для студентів є хвороба (65 %), інвалідність (62,5 %), тероризм (62,5 %). Менш значущі – катастрофи (35 %), пожежі (32,5 %), повені (5 %).

До *проблемних* віднесли негативні життєві події (70 %), бідність (55 %), стресові ситуації (47,4 %), критичні ситуації (42,5 %), життєву кризу (42,5 %), стан ризику (35 %).

Серед *повсякденних* важливими є невизначеність положення (77,5 %), складання іспитів (60 %), ситуації вибору (37,5 %), ситуації сумніву (35 %), небажані за часом події (35 %), тимчасові труднощі (25 %). Менш значущі – подолання далеких відстаней і комунікативні труднощі.

На ускладнення впливають об'єктивні фактори середовища. *Студентів найбільше турбують:*

- деформація соціальної дистанції, порушення відносин між людьми, контактів на рівні родини, сусідів, родичів (47,5 %);

- соціальні фактори: труднощі взаєморозуміння, незабезпеченість соціальних гарантій, малий розмір стипендії (37,5 %);

- невмотивована жорстокість інших людей (32,5 %);

- хвороба (32,5 %);

- труднощі збереження власної індивідуальності під впливом суспільного життя (30 %);

- зростання рівня насильства в суспільстві (25 %);

- труднощі організації сімейно-побутової діяльності (22,5 %);

- економічна нестабільність у країні (17,5 %).

Для подолання труднощів студенти найчастіше використовують:

- знання реального життя (92,5 %);

- методи, форми поводження і прийоми, випробувані студентами, іншими людьми, якщо вони повторюють позитивний результат (82,5 %);

- свої можливості (80 %).

У подоланні ускладнень для студентів найбільш важливими є:

- наполегливість, воля (45 %);

- знання (35 %);

- емоційна стійкість (35 %);

- навички та уміння правильної поведінки (32,5 %);

- гроші (30 %);

- моральний стан, оптимізм, упевненість, порядність (27,5 %);

- енергійність, запас життєвих сил (25 %);

- зв'язки з потрібними людьми (25 %).

Меншу значущість студенти надають вірі у свою результативність (20 %); цінностям життя (моральним і матеріальним) (20 %); своїм здібностям (7,5 %).

Можливості подолання труднощів використовуються студентами нерационально. Це, на їхню думку, залежить:

- від особистісних якостей (сором'язливість) (20 %);

- ілюзії власної невразливості (17,5 %);

- помилок і оман (17,5 %);

- впливу культурних цінностей, національних особливостей (12,5 %);
- страху втратити свою незалежність (12,5 %);
- впливу нереалістичного оптимізму (віри в краще) (10 %);
- страху суспільної думки (10 %);
- небажання показувати свою слабкість (10 %);
- страху можливої втрати самоповаги (7,5 %);
- стану здоров'я, хвороби (7,5 %);
- прагнення зберегти позитивну думку про себе (2,5 %).

Для подолання життєвих труднощів студенти учиняють такі дії:

- шукають засоби, шляхи можливого подолання ускладнень і відновлення нормальної життєдіяльності (82,5 %);
- намагаються коригувати умови, ситуації, обставини, свою поведінку, щоб полегшити переживання труднощів (77,5 %);
- контролюють розвиток ускладнень, їхній вплив на зміну дій, поведінки і діяльності (47,5 %);
- роблять процедуру подолання труднощів постійною та звичною (37,5 %).

4 СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

4.1 Органи студентського самоврядування

Самоврядування в широкому сенсі – це автономне функціонування будь-якої організаційної структури (підсистеми), правомочне прийняття нею рішень з внутрішніх проблем, залучення виконавців до процесу вироблення рішень; колективне управління як участь усіх членів організації, населення в роботі відповідного органу управління.

Згідно зі статтею 39 Закону України «Про вищу освіту» [4] вищим колегіальним органом громадського самоврядування ВНЗ є загальні збори (конференція) трудового колективу, включаючи виборних представників з числа студентів.

Виборні представники з числа студентів повинні становити не менше 15 відсотків складу делегатів (членів) виборного

органу і обираються студентами шляхом прямих таємних виборів.

Вищий колегіальний орган громадського самоврядування скликається *не рідше одного разу на рік*.

У ВНЗ та їхніх структурних підрозділах діє студентське самоврядування, яке є невід'ємною частиною громадського самоврядування.

Студентське самоврядування – це право і можливість студентів (курсантів, крім курсантів-військовослужбовців) вирішувати питання навчання і побуту, захисту прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні ВНЗ [4] (стаття 40).

Студентське самоврядування об'єднує всіх студентів відповідного ВНЗ. Усі студенти мають рівні права та можуть обиратися і бути обраними в робочі, дорадчі, виборні та інші органи студентського самоврядування.

Студентське самоврядування забезпечує захист прав та інтересів студентів і їхню участь в управлінні ВНЗ. Студентське самоврядування здійснюється студентами безпосередньо і через органи студентського самоврядування, які обираються шляхом прямого таємного голосування студентів.

У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються законодавством, статутом ВНЗ та положенням про студентське самоврядування ВНЗ.

Органи студентського самоврядування діють на принципах:

- 1) добровільності, колегіальності, відкритості;
- 2) виборності та звітності органів студентського самоврядування;
- 3) рівності права студентів на участь у студентському самоврядуванні;
- 4) незалежності від впливу політичних партій і релігійних організацій (крім вищих духовних навчальних закладів).

Студентське самоврядування здійснюється на рівні студентської групи, інституту (факультету), відділення, гуртожитку, ВНЗ. Залежно від контингенту студентів, типу та специфіки ВНЗ студентське самоврядування може здійснюватися на рівні курсу, спеціальності, студентського містечка, структурних підрозділів ВНЗ.

Органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (парламент, сенат, старостат, студентський ректорат, студентські деканати, студентські ради тощо).

Представницькі, виконавчі та контрольно-ревізійні органи студентського самоврядування обираються строком на один рік. Студенти, обрані до складу органів студентського самоврядування, можуть бути усунені зі своїх посад за результатами загального таємного голосування студентів. Для ініціювання такого голосування потрібно зібрати підписи не менше 10 відсотків студентів ВНЗ.

Керівник студентського самоврядування та його заступники можуть перебувати на посаді не більш як два строки.

З припиненням особою навчання у ВНЗ припиняється її участь в органі студентського самоврядування в порядку, передбаченому положенням про студентське самоврядування ВНЗ.

Орган студентського самоврядування може бути зареєстрований як громадська організація відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

Органи студентського самоврядування:

1) беруть участь в управлінні ВНЗ в порядку, встановленому Законом «Про вищу освіту» і статутом ВНЗ;

2) беруть участь в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування;

3) проводять організаційні, просвітницькі, наукові, спортивні, оздоровчі та інші заходи;

4) беруть участь у заходах (процесах) щодо забезпечення якості вищої освіти;

5) захищають права та інтереси студентів, які навчаються у ВНЗ;

6) делегують своїх представників до робочих, консультативно-дорадчих органів;

7) приймають акти, що регламентують їхню організацію і діяльність;

8) беруть участь у вирішенні питань забезпечення належних побутових умов проживання студентів у гуртожитках та організації харчування студентів;

9) розпоряджаються коштами та іншим майном, що перебувають на балансі та банківських рахунках органів студентського самоврядування;

10) вносять пропозиції щодо змісту навчальних планів і програм;

11) вносять пропозиції щодо розвитку матеріальної бази ВНЗ, у тому числі з питань, що стосуються побуту та відпочинку студентів;

12) мають право оголошувати акції протесту;

13) виконують інші функції, передбачені цим Законом і положенням про студентське самоврядування ВНЗ.

За погодженням з органом студентського самоврядування ВНЗ приймаються рішення:

1) про відрахування студентів з ВНЗ та їх поновлення на навчання;

2) переведення осіб, які навчаються у ВНЗ за державним замовленням, на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб;

3) переведення осіб, які навчаються у ВНЗ за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням;

4) призначення заступника декана факультету, заступника директора інституту, заступника керівника ВНЗ;

5) поселення осіб, які навчаються у ВНЗ, у гуртожиток і виселення їх із гуртожитку;

6) затвердження правил внутрішнього розпорядку ВНЗ в частині, що стосується осіб, які навчаються;

7) діяльність студентських містечок і гуртожитків для проживання осіб, які навчаються у ВНЗ.

Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори (конференція) студентів, які:

1) ухвалюють положення про студентське самоврядування ВНЗ, визначають структуру, повноваження та порядок проведення прямих таємних виборів представницьких і виконавчих органів студентського самоврядування;

2) заслуховують звіти представницьких, виконавчих і контрольно-ревізійних органів студентського самоврядування, дають їм відповідну оцінку;

3) затверджують процедуру використання майна та коштів органів студентського самоврядування, підтримки студентських ініціатив на конкурсних засадах;

4) затверджують річний кошторис витрат (бюджет) органів студентського самоврядування, вносять до нього зміни та доповнення, заслуховують звіт про його виконання;

5) обирають контрольно-ревізійну комісію з числа студентів для здійснення поточного контролю за станом використання майна та виконання бюджету органів студентського самоврядування.

Адміністрація ВНЗ не має права втручатися в діяльність органів студентського самоврядування.

Керівник ВНЗ забезпечує належні умови для діяльності органів студентського самоврядування (надає приміщення, меблі, оргтехніку, забезпечує телефонним зв'язком, постійним доступом до Інтернету, відводить місця для встановлення інформаційних стендів тощо), про що укладається відповідна угода.

Фінансовою основою студентського самоврядування є:

1) кошти, визначені вченою радою ВНЗ в розмірі не менше 0,5 відсотка власних надходжень, отриманих ВНЗ від основної діяльності;

2) членські внески студентів, розмір яких встановлюється вищим органом студентського самоврядування ВНЗ. Розмір місячного членського внеску однієї особи не може перевищувати 1 відсотка прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Кошти органів студентського самоврядування спрямовуються на виконання їхніх завдань і здійснення повноважень відповідно до затверджених ними кошторисів.

Органи студентського самоврядування публічно звітують про використання коштів і виконання кошторисів не рідше одного разу на рік.

У 1999 р. засновано *Українську асоціацію студентського самоврядування (УАСС)* — незалежний і демократичний національний студентський союз України, який на добровільних засадах об'єднує органи самоврядування студентів і аспірантів, студентські громадські організації, студентські клуби та наукові

товариства, що діють у вищих навчальних закладах України, а також окремих активних студентів з метою захисту прав і представництва інтересів української студентської громади на національному та міжнародному рівнях.

4.2 Студентська Рада Української державної академії залізничного транспорту

Студентська Рада УкрДАЗТ (далі СР) утворена у 2004 р. на базі Комітету у справах молоді. До складу СР входять студенти різних курсів і факультетів академії. Діяльність СР регламентується Законом України «Про Вищу освіту» [4] і Положенням про самоврядування УкрДАЗТ.

Головною метою СР є захист прав і свобод студентів, забезпечення виконання студентами своїх обов'язків, сприяння гармонійному розвитку особи, розкриття творчого потенціалу, талантів і здібностей студента, формування в нього навиків майбутнього організатора, керівника, лідера; підтримка і розвиток традицій академії.

Для забезпечення діяльності СР за окремими напрямками створені сектори.

Сектор з просвітництва наукової та навчальної роботи:

- забезпечує постійну співпрацю зі студентами, аспірантами та викладачами, які займаються науково-дослідницькою та навчально-методичною діяльністю;

- організує роботу наукових товариств і клубів;

- проводить заходи щодо заохочення студентів до участі у студентських наукових гуртках і конференціях як у самій академії, так і за її межами;

- підтримує контакт із проректором з наукової роботи академії з метою збільшення можливостей для наукового зростання студентів;

- співпрацює з науковими товариствами і студентами, що займаються дослідницькою діяльністю в інших ВНЗ;

- вносить свої пропозиції до керівництва академії щодо нагородження студентів, які посіли високі місця на обласних, республіканських і міжнародних олімпіадах і показали високі результати в науковій і дослідницькій роботі.

Сектор з організації міжвузівських і міжнародних зв'язків:

- налагоджує і підтримує зв'язки з іншими ВНЗ;
- збирає інформацію про конференції, спортивні змагання, культурні заходи за межами УкрДАЗТ, підтримує їх організацію, домовляючись про участь у них студентів УкрДАЗТ;

- співпрацює з іншими громадськими молодіжними організаціями та об'єднаннями країни у сфері культурно-масової роботи;

- знаходить інформацію про студентські та молодіжні організації;

- організує конференції, круглі столи та інші подібні заходи.

Сектор культурно-масової роботи, туризму і дозвілля студентів:

- проводить заходи з метою заохочення студентів до участі в культурно-масовій і виховній роботі;

- підтримує зв'язок з головою студентського клубу академії та користується їхньою всебічною підтримкою;

- бере активну участь в організації загальноакадемічних заходів культурно-масового характеру;

- вносить свої пропозиції до керівництва академії щодо створення, скасування або зміни напрямків діяльності гуртків чи клубів при академії;

- організує семінари, тренінги, публічні зустрічі з відомими людьми;

- організує дозвілля студентів – дискотеки, подорожі та екскурсії.

Сектор із захисту прав студентів забезпечує вирішення питань конфліктного характеру між студентами та співробітниками академії.

Сектор інформації та внутрішньої роботи:

- збирає та обробляє інформацію, що стосується діяльності СР;

- супроводжує та поповнює необхідною інформацією інтернет-сторінки та інформаційні стенди СР;

- веде протоколи засідань, конференцій і зборів СР.

Волонтерський сектор:

- організує волонтерські акції, акції допомоги тим, хто її потребує.

Примітка – *волонтерська діяльність* (від лат. voluntarius – добровільно) – добровільна неприбуткова діяльність фізичних осіб – волонтерів, спрямована на надання допомоги особам, що потребують сторонньої допомоги;

- надає допомогу, безкоштовні послуги особисто або організовано в дусі партнерства і братерства.

Сектор спорту:

- співпрацює з кафедрою «Фізичне виховання та спорт» УкрДАЗТ;

- допомагає в організації спортивних змагань;

- проводить пропаганду здорового способу життя.

Список літератури

1 Ягупов, В.В. Педагогіка [Текст]: навч. посібник / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

2 Національна рамка кваліфікацій [Електронний ресурс]: затв. Кабінетом Міністрів України 23.11.2011 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

3 Про освіту [Електронний ресурс]: закон України: офіц. текст: станом на 28 грудня 2014 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

4 Про вищу освіту [Електронний ресурс]: закон України: офіц. текст: станом на 1 січня 2015 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5 Перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра [Електронний ресурс]: затв. Кабінетом Міністрів України 13.12.2006 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

6 Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра [Електронний ресурс]: затв. Кабінетом Міністрів України 27.08.2010 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

7 Національний класифікатор України. Класифікатор професій [Електронний ресурс]: ДК 003:2010: затв. Держспоживстандартом України 28.07.2010 р. – Режим доступу: <http://www.dk003.com>.

8 Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [Електронний ресурс]: закон України: офіц. текст: станом на 1 січня 2015 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

9 Степашов, Н.С. Преодоление жизненных затруднений студентов как фактор воспитания [Текст] / Н.С. Степашов, А.И. Конопля // Современные наукоемкие технологии. – 2008. – № 7. – С. 102-104.

